

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3

Fylke: Aust - Agder.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Østre Moland.

Emne: Brynet.

Bygdelag:

Oppskr. av: Jens Brekka.

Gard: Brekka, Østre.

(adresse): Østre Moland, Arendal.

G.nr. 2. Br.nr. 6 - 15 _ 17.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Sp. 1. Bryne er navnet her. SVAR Brugen, nutid. "bryne".

fertiid "brynt". Heder ogssa "aa skjerpe". Andet navn for bryne kjendes ikke her. A.

Sp. 2. Nu bruges helst kunststen. Naturlig brynesten findes ikke i Østre Moland. Bryner av natursten kom fra Telemark og blev solgt av handlende i Arendal. A.

Sp. 3. Økser. Ijaaer. øgder og tellekniver blev først slipt paa slipesten og derpaa brynt. Barberknife og sakse og andre finere redskaper, blev behandlet av faglerte "Skierslipere", som før i tiden dreg omkring med sin "Skiersliperkak". A.

Sp. 4. Min bestefar(født 1809)talte om, at de i gamle dager tynnet de ijaaen ved aa hamre den; men det lod til at det var lenge før hans tid. Han kunde en gammel regle, som saa vidt jeg minnes lød saa: Seljemesaen ska me pikke vaar ijaa. Knud kengedaen ska me te aa slaa". B

(pikke betyder "hamre" seljemess er 8/7 Knud konge 10/7)

Hvorledes arbeidet med aa tynne ut ijaaen utførtes talte han ikke noget om.

Sp. 5. At skjerpe redskaber paa sten som ligger stille bruges ikke her, og jeg har ikke hørt at det blev brukt før. Ved slaat i udmarken langt fra gaarden var der ved en udloie eller ved en skegskeje en liten slipesten til at slipe økser og ijaaer paa. A.

Sp. 6. Det kommer an paa jordbundsforholdet hvor lenge

Ijæren. Når ikke jæret den som holder til seg.
Fra den som slipper og stenen dreies mot den som holder
gaaer i stykker. Under slippningen holdes Ijæren med øggen
er den samme måaden at føretrekke, da fabrikasjonen er
først med 2 skruer, men så underlig det end Ijæret
først med 2 skruer og gassan fabrikasjonsbestanden av et
pa. Nu bruges også en fabrikasjonsbestanden bestående av et
er tilskaret som kliper. Det er lett at få Ijæren av et
før Ijæren på øvre bruges en letermønster av 2 treskikker, der
Iader det seg gjøre med en jæs på stuttetavv. Til fest
Det er mulig å slippe en jæs på et langsentr. Dermed
sp. 8. Ijæren tages tilbake av øvre nærmest den skal slipes.

A

ken kan gjøres veldig godt på flere vis--.

Ikke var sand, sand var det ikke så nede med, strygesiktig-
seg i en liten tøpse, nær man såg på steder hvor der
Ijærsand finnes ikke overflaten, derfor teg man sand med
kaval. Den måtte være smakkrent av tilige skarp, god
pas av brukt først sett. Til sanden stiller man støte
ikke lett av fine, og derfor litt strygestikkene tatt være
den trenge av sandes igjen. Hvis til god strygestikkene er
stikkene som den skal være kan den bruges mange ganger før
i sand av litt dørpe bestredd med fin sand. Et stryge-
samtidig harhardt, når strygestikkene skal brukes dyppes den
er begyndt av rastne litt, trent er da nogen profest, men
med øye, som har trukket på stuen av er så gammel at den
langt med hundretallet, til strygestikkene brukes heist gam-
"strygestikkene". Den lages av et flat trestykkje ca. 35 cm.
stendig, nær den er slitt, et treskikk, som her hedder
medryne, da det kan beres i lømmene. Til Ijæren bruges be-
sligder, til ikke av knivet kutter bryne, som kaldes løm-
sp. 7. Til Ijæren bruges et langsentr. som også blir kalt
brynes eller strykes godt.

A

Ijæren slipes etter 2-3 timer bryne. Et det dermed
av sten av sandhåndt med mange små "svartmurtuer" ma-

man kan bruge Ijæren før den må slipes, før marken find

Sp. 9. Ørvet settes i bakken med den ende ned som er op naar man slaar. Venstre arm legges paa ljaaens bakke og haanden holder i ljaaen ca 4 tommmer fra edden. Haanden flyttes tomme for tomme øftehvert under strykningen da det gjelder at holde ljaaen stille. I høire haand holdes strygestikken, som føres langs eggfladen og derpaa hurtig over paa ljaaens bortvene side. Det kommer ann paa om skjerpningen blir god at stikken holdes i den rette stilling, men det er ikke saa snart aa lere. A

Sp. 10. Her brukes ikke negen kopp til brynet, da all skjerpning sker med strygestikken. Denne blir heftet til ørve ved at stikkes i 2 paa ørvet anbrakte lerhemper.

Sp. II eg 12 bertfalder.

Sp. 13. Bryne av sten blir fuktet med vand. Tjere bruges ikke paa neget skjerpningredskab A

Sp. 14. Det mel som falder ved bryning er i saa mange ringemengder at det ikke blir nevnt. Derimod samler der seg i det vandtreg, som er anbragt saaledes at underkanten av slipestenen gaar i vand, en del afvald, som kaldes for slipegrud. Dette blir brugt paa de gaarde som mangler fin ljaasand til at kline paa strygestikken.

Anden brug av slipegrud kjendes ikke. A

Sp. 15 -16 bertfalder. Sp. 17. Ja. Man tredde før at brynet blev bedre av at ligge i jord. Om det forholder seg saa ved jeg ikke. A

Sp 18. Nei. Sp. 19. Nei. A

Sp. 20 Naar ljaaen blev strøgen var det enkelte som sang: "De hjelper litt."

De hjelper litt

stryg fort aa titt

stryg fort aa titt. B.